

Ant. Rom.
359

[Faint handwritten text, possibly a signature or date, with a horizontal line underneath.]

DEDICATIONE
NOVAE. DRESDENSIS. CVRIAE

FELICI. OMINE, RESTITVTAE. ATQVE. AMPLIFICATAE
IMMINENTE

DE. ROMANORVM. CVRIA

DISSERIT

SIMVL. QVE

QVAEVIS. FAVSTA. APPRECATVR. PIE

AMPLISSIMIS. PATRIBVS. CONSCRIPTIS

ORDINIS. SENATORII

VRBIS. DRESDAE

MAECENATIBVS. OMNIBVS. OMNINO

LAVDIBVS. ORNANDIS

AVGVRATIONEM. CVRIAE. GRATVLATVS

• CLIENS. DEVINCTISSIMVS

M. DANIEL. GOTTLOB. GERSTENER

KEMNICENSIS. MISNICVS

A. R. S. M DCC XXXII.

Dum ego nuper Ovidii præstantissimum
Metamorphoseos opus iterum evolve-
rem, incidi in narrationem de Lycaone
tyranno, quæ, mea quidem sententia, o-
mnino aliquid de republ. Romana continet, præcipue
videbar mihi in ea descriptionem curiæ cujusdam in-
venisse, dum poëta Pelignis nutritus aquis canit Me-
tam. I. v. 170. sqq.

*Hac iter est superis ad magni tecta tonantis
Regalemque domum, dextra lævaque deorum
Atria nobilium valvis celebrantur apertis.
Plebs habitant diversa locis, a fronte potentes
Coelicolæ, clarique suos posuere penates.
Hic locus est, quem, si verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse palatia coeli.
Ergo ubi marmoreo superi sedere recessu
Celsior ipse (sc. Jupiter) loco sceptro que innixus a) ebur-*

no &c.

quod

a) de hoc scipione consulati v. Lips. de mag. pop. rom. c. 8.

quod ansam mihi præbuit curatius perpendendi, quales Romanorum quondam curiæ fuerint, quas meditationes qualescunque in hunc exigui ingenioli foetum congesse.

Quo igitur omnia iusto fiant ordine, primo, quod felix faustum fortunatumque sit, considerabimus vocem *curiæ*, atque varios ejus significatus evolvemus. Quatuor admittit vocabulum notiones, et quidem prima omnium Romuli tempestate fuit inventa. Ille enim, quem conditorem Romanæ reipubl. ferunt, in tres populum universum dispartitus est partes seu *tribus*, quæ iterum in decem abierunt partes, *curias* dictas, quas deinde per *centurias* numerare fuit solitus, quo eo melius delectum militarem possent habere, quod more suo, præeunte Livio I. 13. docte observavit insignis philologus Nieuport expl. III. rom. p. 6. sqq. Ex quo nunc intelligere possumus, quid sint *comitia curiata*, *vota curiata*, *lex curiata* atque *curialis*, de quibus in præsentia nihil dicere volumus: videas tamen Petrum Nannium Alcm. in Rep. Romana p. 231. sq. *Altera* huic vocabulo respondens idea denotat locum, in quo quælibet curia ex Romuli instituto sacra sua legibus definita obiret rite. Cuncta hæc fana in decima urbis regione, seu palatio olim exstitisse, et præter curiam *curiam Foriensem*, *Raptam*, *Velientem* et *Velitiam*, quas *veteres* dixerunt *curias*, sunt amplificata. cf. ill. Heinecc. ant. rom. jur. ill. synt. T. I. L. I. app. § 64. atque Hederichii *Reales Schul-Lex.* p. m. 1004. add. Popina de diff. verb. ed. Richt.

Richt. p. 188. Huc etiam pertinet *curia saliorum*, cuius Cicero meminit Div. L. I. p. m. 357. *Qui quidem Romulitus, - - - cum situs esset in curia saliorum, quæ est in palatio, eaque deflagrasset, inventus est integer.* Forte et *Calabra curia* in horum numero erit habenda, de qua *Macrobius* refert Saturn. L. I. 15. *Nam priscis temporibus, antequam fasti a En. Flavio scriba in vitis patribus in omnium notitiam proderentur, pontifici minori hæc provincia delegabatur, ut novæ lunæ primum observaret aspectum, visumque regi sacrificulo nuntiaret. Itaque sacrificio a rege et minore pontifice celebrato, idem pontifex calata, id est, vocata in capitolium plebe juxta curiam calabram, quæ casæ Romuli proxima erat, quot numero dies a calendis ad nonas superessent, pronuntiabat, et quintanas quidem dicto quinquies verbo καλω: septimanas vero septies repetito prædicabat. Hunc ergo diem, qui exus diebus, qui calarentur, primus esset, placuit calendas vocari. Hinc et ipsi curiæ ad quam vocabantur, nomen Calabræ datum est, et Classi, quod omnis in eam populus vocaretur. Hæc ille. Imo et Fautia curia in hoc censu erit, de quo Livius L. IX. 38. narrat: *Papirius C. Junium Bubulcum magistrum equitum dixit: atque ei legem curiatam de imperio ferenti, triste omen diem diffidit, quod Fautia curia fuit principium, duabus insignis cladibus, captæ urbis, et Caudinæ pacis: quod utroque anno ejusdem curiæ fuerat principium; Macer Licinius tertia etiam clade, quæ ad Cremeram accepta est, abominandam eam curiam facit. Tertio locus, in quem senatores convocantur, appellatur curia, qualis præcipue fuit Hostilia, de quibus post di-*
cen-*

cendi erit locus. Denique per metonymiam ipse amplissimus senatorum ordo hoc sortitur nomen, quod varia romanorum scriptorum loca ostendent clarius. Primas jure meritoque ducit Cicero Ep. ad div. IV. 3. ad Sulpicium: *Tantum dicam, quod te spero approbaturum, me postea quam illi arti, cui studueram nihil esse loci neque in curia, neque in foro viderem, omnem meam curam atque operam ad philosophiam contulisse.* Et L. III. de Oratore p. m. 282. inquit: *Gravis est modus in ornatu orationis et saepe sumendus; ex quo genere haec sunt: Martem belli esse communem, Cererem pro frugibus, Liberum appellare pro vino, Neptunum pro mari, curiam pro senatu, reliqua.* Horatius carm. L. III. 5. v. 7.

proh curia in versique mores

exclamat. Suetonius in vita Cæsaris c. 22. de illo commemorat: *Quo gaudio elatus non temperavit, quin paucos post dies frequenti curia jactaret, in vitis et gementibus adversariis adeptum se, quæ concupisset.* Et Lucanus aliquo loco canit:

Victo jure minax jactatis curia Gracchis.

Licet autem romani solis sibi et curiæ, senatus et aliarum dignitatis et honorum voces proprias esse velent, subinde tamen factum est, municipales magistratus romana nomina etiam affectasse. cf. Heinecc. l. c. T. II. p. m. 226.

Id vero, quod Romæ curia dicebatur, Athenis, quod iis quoque, qui primis tantum labellis litteras attigerunt, notum perspectumque est, Πρωταυελιον vocabatur,

Sigæi quoque municipes, agri Trojensis, itidem habuerunt prytaneum, quod testatur *Chishull Anglus*, qui inscriptionem quandam *βασυροφιδου* ex Asia attulit, quam legere poteris in *Gram. March. gr. plen. p. 145. sqq.* Alii contra græci *βουλευτηριον* dixerunt, quod de Syracusanis affirmat *Cicero or. 7. in Verr. L. II. p. m. 132.* Deinde ut in curia Syracusis, quem locum illi *buleuterium* vocant, honestissimo loco, rel.

Originem vocis si consideras, non descendit illa a cruore in iis effuso, ut quispiam falso docet in theologi magni omnino nominis *Sam. Schelvvigii Pruis. des Abstthums p. 739.* sed potius a *cura* seu curare, quam originationem omnes lubenter amplectuntur. vid. *Becmanni orig. lat. linguæ p. 369.*

Iam transibimus ad reliqua atque recensēbimus *curias*, si non cunctas, taltū quasdam, præprimis vero *Hostiliam, Drusi, Pompejanam atque Fuliam.* Hostiliæ ortum ita testis præ multis locuples *Livius I. 30.* describit: *Cælius additur urbi mons, et quo frequentius habitaretur, eam sedem Tullus regiæ capit, ibique deinde habitavit. Principes Albanorum in patres, ut ea quoque pars reipublicæ cresceret, legit, Julios, Servilios, Quintios, Geganos, Curiatios, Clælios; templum ordini a se aucto curiam fecit, quæ Hostilia usque ad patrum nostrorum ætatem appellata est.* Fata tamen et hic invenere viam evertendi sedem Tulli Hostilii. Sextus enim *Clodius* cadaver *Clodii* a *Milone* ad *Bovillas* occisi portaverat in hanc curiam ignem plebis, a *Planco* incitatae, quem *Cicero pro Mil. c. 5.* *ambustum* vocat, au-

auxilio subselliis subjecerat, sicque curiam antiquissi-
 mam incendio consumferat, qua de re Cicero pro Mi-
 lone c. 33. *qui mortuus, inquit, uno ex suis satellitibus S. Clo-*
dio duce, curiam (hostiliam) incenderit? Quo quid miseri-
us, quid acerbius, quid luctuosius vidimus? Templum sancti-
tatis, amplitudinis, mentis, consilii publici, caput urbis, aram
sociorum, portum omnium gentium, sedem ab universo populo
R. concessam uni ordini, inflammari, exscindi, funestari? ne-
que id fieri a multitudine imperita, quanquam esset miserum
id ipsum, sed ab uno: qui cum tantum sit ausus ustor pro mor-
tuo, quid signifer pro vivo non esset ausus? in curiam potissi-
imum accepit, ut eam mortuus incenderet, quam vivus ever-
terat. Qua de re Pompejus cognomento magnus, Ci-
 ceroni amicissimus postea legem tulit, ut ex Sigonio
 refert Heineccius ant. P. II. p. 392. Ornata fuisse di-
 cunt rostris, arena tot clarissimorum oratorum, de
 queis Livius narrat L. VIII. 14. *Naves Antiatum, partim*
in navalia Romæ subductæ, partim incensæ, rostrisque earum
suggestum, in foro exstructum, adornari placuit: rostraque id
templum appellatum. Forte et huc pertinet, quod Livius
 idem L. VIII. 40. docet: *Dictator ex senatus consulto tri-*
umphavit; cujus triumpho longe maximam speciem captiva
(a samnitibus) arma præbuere. Tantum magnificentia vi-
sum iis, ut aurata scuta dominis argentariarum, ad forum or-
nandum dividerentur; Inde natum initium dicitur fori or-
nandi ab edilibus, quum thesæ ducerentur. Tale quid ro-
 mani in Cæsare deprehendere mihi videntur. Sic enim
 Suetonius in J. Cæs. vita c. 76. inquit: *Prægravant ta-*
men

men cetera facta, dictaque eius, ut et abusus dominatione, et jure casus existimetur. Non enim honores - - - sed et ampliora etiam humano fastigio decerni sibi passus est: sedem auream in curia (procul dubio Pompejana) et pro tribunali, thensam, et ferculum Circensi pompa rel. Hinc quoque Cicero de Orat. L. I. p. m. 190. meminit actionum Hostilianarum, dum ait: *Et credo in illa militis causa, si tu aut heredem, aut militem defendisses, ad hostilianas te actiones, non ad tuam vim et oratoriam facultatem contulisses.* Hostilianam excepit Pompejana, quam Cn. Pompejus M. nobilissimus quondam Romanus, exstruendam curavit, cum Hostilia rogus fuisset facta turbulenti illius Clodii. Hæc ipsa autem sanguine maduit, novamque materiam belli civilis obtulit; Cæsaris enim morte fuit nobilitata. Cicero hinc de divin. L. II. p. m. 384. inquit: *Quid vero Cæsarem putamus? si divinasset fore, ut in eo senatu, quem majore ex parte ipse cooptasset, in curia Pompejana, ante ipsius Pompeji simulacrum, tot centurionibus suis inspectantibus, a nobilissimis civibus, partim etiam ab se omnibus rebus ornatis, trucidatus ita jaceret, ut ad ejus corpus non modo amicorum, sed ne servorum quidem quisquam accederet.* conferas similia enarrantem Suetonium in vita Cæsaris c. 80. sqq. Dein. c. 88. scribit: *Curiam, in qua occisus est, obstrui placuit: Idusque Martias parricidium nominari, ac ne unquam eo die senatus ageretur.* Idem in vita Oct. Aug. c. 31: *Pompeji quoque statuam contra theatri ejus regiam marmoreo fano supposuit, translata in curia, in qua C. Cæsar fuerat occisus.* Dum vero Cæsar
ad

adhuc viveret, curiam quoque extruxit, qua splendorem
urbis auget: Hujus enim memoria extat: *Senatus enim*
Romanus, cæde Caligulae perpetrata, in asserenda libertate
adeo consensit, ut consules non primo in curiam, quia Julia voca-
batur, sed in capitolium convocarent. Sueton. in vita Calig. c.
60. Quæ, ut reor quidem, fori nomine venit Suet. Cæs.
c. 26: *Forum de manubiis incoavit, cujus area super LLS mil-*
lies constitit; aut basilica Julia (Quintil. Instit. XII. 5.) seu
Julia tecta audit apud Martialem Epigr. VI. 38.

Fam clamor centumque viri, densumque corona
Vulgus, et infanti Julia Tecta placent.

Occurrit præterea *Drusi curia*, cujus mentionem inje-
cit *Tullius de Orat. L. III. init. p. m. 256: Mane, inquit,*
Idibus septembris et ille et senatus frequens vocatus Drusi in cu-
riam venit. In templis quoque senatum fuisse habitum,
compertum habemus. *Vulcani* tanum ante exstructam
curiam *Hostiliam* senatorum concilio destinatum quon-
dam, observavit ill. Heinecc. antiq. rom. P. I. p. m. 86. ex
Plutarcho.

Capitolium quoque republ. libera senaculum esse coepit;
hinc *Livius III. 21* narrat: *Senatus in capitolio erat* Et *L VIII.*
5. inquit: Ubi Romam ventum est, in capitolio ei (legato La-
tinorum) senatus datus est, quod procul dubio in æde Ca-
pitolini Jovis factum; Sic enim T. Manlius consul l. d. in-
quit: Audi, Jupiter, hæc scelera, audite jusque fasque! Peregri-
nos consules et peregrinum senatum, in tuo, Jupiter, augurato
templo vel. etc. 6. l. c. Torquatus exclamat: Es magne Jupi-
ter! haud frustra te patrem Deum hominumque hac sede sacra-
vimus. Jovis statoris templum in Palatina regione huic u-

b

sui

fui nonnunquam destinabatur, cuius rei præcipua fit mentio in tumultu Catilinario. Producemus testem M. Tullium, vigilantissimum consulem sic differentem orat. Catil. I. c. 5. *Magna diis immortalibus habenda est gratia, atque huic ipsi Jovis statori, antiquissimo custodi hujus urbis; et l. c. c. 8. jam mihi consuli hoc ipso in templo jure optimo senatus vim et manus intulisset.* Catil. II. c. 6. *Senatum in ædem Jovis statoris vocavi, rem omnem ad patres conscriptos detuli: Idem tumultus et templum Concordiæ senaculum fecit clarum. In hac æde, cujus dedicationem describit Livius L. VIII. 46. Cicero patres CS. convocavit Catilina ejecto ex urbe. Illud vero, inquit Catil. III. c. 9. nonne ita præsens est, ut nutu Jovis optimi maximi factum esse videatur, ut cum hodierno die mane per forum meo jussu et conjurati et eorum indices in ædem Concordiæ ducerentur, eo ipso tempore signum statueretur? quo collocato et ad vos senatumque converso, omnia et senatus, et vos, quæ erant cogitata contra salutem omnium, illustrata et patefacta vidistis. id quod etiam testatur Sallustius in bell. Catil. p. 25. Consul Lentulum, quod prætor erat, ipse manu tenens in senatum perducit, reliquos cum custodibus in ædem Concordiæ venire jubet, eo senatum advocat, magna que frequentia ejus ordinis Vulturium cum legatis introducit. Nec non memorandum est, quod Cicero ait or. pro domo p. m. 570. *Concursus est ad templum concordia factus, senatum illuc vocante Metello consule: utrum vero id, quod postea l. c. p. m. 597. 598. de signo concordia refert ad hanc pertineat ædem, dubius sum. Signum vero Victoriæ in ea asservatum fuisse affirmat Heder. Real. Schul. Lex. p. 904. quod Livii autoritas probat, in quo L. XXVI. 23.**

In æde Concordiæ Victoria, quæ in culmine erat, fulmine icta, decussaque ad Victorias, quæ in antefixis erant, hæsit; nec inde procidit: quod forte idem erit, de quo narrat Sueton. in Aug. c. 100. ut inter alia complura censuerint quidam funus triumphali porta ducendum, præcedente Victoria, quæ est in curia. Bellonæ ædes extra urbem erat, in qua et bella decreta, et hostium legatos exceptos, et de triumphis consultatum esse novimus. Gravem habemus testem, lacteum Tit. Livium, cujus verba L. XXVI. 21. hic habes: *Ejusdem æstatis exitu M. Marcellus ex Sicilia provincia quum ad urbem venisset, a C. Calpurnio prætore senatus ei ad ædem Bellonæ datus est. -- postulavit, ut triumphanti urbem inire liceret* cf. Liv. XXVIII. 9. § 5. et c. 38. § 2. Audiamus eum et L. XXX. 21. *Q. Fulvius Gillo, legatus Scipionis, Carthaginenses Romam adduxit, quibus vetitis ingredi urbem, hospitium in villa publica, senatus ad ædem Bellonæ datus est, et c. 22. appellat templum curiam: conclamatum, inquit, ex omni parte curiæ est, et c. 23. emotis deinde curia legatis, sententiæ interrogari cœpta. de Macedonum legatis ad Livium XXXIII. 24. J. Cæs. Dictator, summæ rerum romanarum potitus, æde Veneris genetricis usus est, quod ex Suetonio in Cæs. c. 78. colligimus: Adeuntes se cum pluribus honorificentissimisque decretis, universos P. C. sedens pro æde Veneris genetricis excepit. Octavius vero Augustus, duobus templis senaculorum loco habendis exornavit urbem, et quidem Martis Ultoris et Apollinis ab Horatio carm. sec. v. 65. palatinas arces dicto, de quibus jam Suetonium audiamus in Aug. c. 29. Publica opera plurima exstruxit; ex quibus vel præcipua forum cum æde Martis ultoris, templum Apollinis in Palatio, ædem Jovis to-*

nantis in Capitolio. Fori exstruendi causa fuit, hominum et iudiciorum multitudo, quæ videbatur, non sufficientibus duobus, etiam tertio indigere. Itaque festinantius, nec dum perfecta Martis æde publicatum est, cautumque ut separatim in eopublica judicia et sortitiones iudicum fierent, Aedem Marti bello Philippensi pro ultione paterna suscepto voverat. Sanxit ergo, ut de bellis triumphisque heic consuleretur senatus: provincias cum imperio petaturi hinc deducerentur: quique victores redissent, huc insignia triumphorum inferrent. Templum Apollinis in ea parte Palatina domus excitavit, quam fulmine ictam desiderari a Deo haruspices pronunciarunt. Addita porticus cum bibliotheca latina græcaque, quo loco jam senior sæpe etiam senatum habuit, decuriasque iudicum recognovit. Nec senatus nisi augurato atque sancto loco poterat haberi, quapropter non solum templa (quod etiam in provinciis observatum fuit. v. Hein. ant. jur. rom. T. I. p. 374.) senacula fuere, sed etiam curiæ per augures sunt consecratæ, ut annotavit Andr. Dom. Floccus de potest. L. II. c. I. et Georgius Vauchopius §. 16. adeo, ut non nisi A. U. C. 299 et 310. dum plebs secessionem minitaretur atque seditiones agitaret intra parietes privatos coetum patrum habuisse consules idem Vauchopius l. c. tradat. Hoc in memoriam mihi revocat verba Livii L. XXVI. 10. Consules senatusque in castra venerunt, ibi de summa republica consultatum.

Curiam ingressi litare Diis solebant, cuius rei Jul. Cæsar negligentior sacrificium omisit referente Suetonio Cæs. c. 81. Dein pluribus hostiis casis, cum litare non posset, introit curiam, sprete religione Augustus id edicto sanxit, quo autem lecti, inquit Suetonius Aug. c. 35. probatique et religi-
osius

osius et minore molestia senatoria munera fungerentur, sanxit, ut priusquam consideret quisquam thure ac mero supplicaret apud aram eius dei in cuius templo coiretur. Et Tiberius, quo primum die, post excessum Augusti curiam intravit, quasi pietatissimus ac religioni satisfactorus, Minois exemplo, thure quidem ac vino, verum sine tibicine, supplicavit: ut ille olim in morte filii. Suetonius in Tib. c. 70. Qua in re imitatores Josaphati esse voluerunt, qui iudices admonuit quondam, se Deo iudicia exercere. i. Chron. XVIII, 6. conf. interim Wagneri diss. de aris in curiis et pro tribunali apud Rom. positis. L. 1732. Justo itaque et frequenti senatu, quo senatores, ut me in P. Scriverii rep. romana legisse credo, nisi me Athenæus a Lipsio de mag. pop. rom. c. 12. laudatus in errorem induxit, candido marmore insidebant, consul referebat, ac prius quidem de divinis, quam humanis (Vauchopius de vet. pop. rom. §. 21.) cuius rei formulam solemnem legas in Heineccii ant. jur. rom. T. I. p. 87. Consideremus nunc res in conciliis senatorum obvias. Religiones et prodigia se primo nobis offerunt, de quibus Livius L. XXII I. *His (prodigiis) sicut erant nunciata, expositis, auctoribusque in curiam introductis, consul de religione patres consuluit. Decretum ut ea prodigia partim majoribus hostiis, partim lactentibus procurarentur, et uti supplicatio per triduum ad omnia pulvinaria haberetur.* Dein Senatus consulta seu leges in iis sunt factæ, hinc senatus consultum de edicto perpetuo prætorum v. Heinecc. ant. rom. T. I p. 58. eoque frequentiora erant cum Cæsares populo facultatem leges ferendi eriperent, et comitia in curiam transferrent. v. Heinecc. l. c. p. 83. et T. II. p. 409. Litteræ quoque

que victoriam nunciantes legebantur, quare scribit Livius de Nerone Hasdrubalem vincente L. XXVII. 50. *vociferantibus, ut in rostris, priusquam in senatu litteræ recitarentur. Tandem summoti et coerciti a magistratibus dispensarique letitia inter impotentes ejus animos potuit. In senatu primum, dein in concione litteræ recitatae sunt; et pro cuiusque ingenio aliis jam certum gaudium, aliis nulla ante futura fides erat quam legatos consuluntque litteras audissent. De tributis in senatu quondam est actum. Denuo Livium producimus L. XXIII. 31. Senatus, quo die primum est in capitolio consultus, decrevit, ut, quo eo anno duplex tributum imperaretur, simplex confestim exigeretur, ex quo stipendium præsens omnibus militibus daretur. Nec non consilia de urbis Romæ custodia capta. Livius L. XXII. 55. P. Furius Philus et M. Pomponius Prætores senatum in curiam Hostiliam vocaverunt, ut de urbis custodia consulere. Legatis in curia aut aliquo templo responsa dare soliti erant, ideo legatis captivorum ad Cannas romanorum in curia senatus a Dictatore datus fuit Liv. XXII. 59. et 60. et Petellini nominis legati, sibimet ipsi consulere iussi, in questus flebiles sese in curiæ vestibulo profuderunt. Liv. XXIII. 20. nec locus plura laudare loca permittit. Curiam quoque initis magistratibus idibus Martiis ingressi sunt, seu ut rectius loquar Capitolinum Jovem: Cn. enim Fulvius Centumalus, P. Sulpicius Galba consules, cum idibus Martiis magistratum inissent, senatu in capitolium vocato, de republica, de administratione belli, de provinciis exercitibusque patres consuluerunt. Liv. XXVI. c. I. Et alio loco inquit: Quo die magistratum inierunt consules, senatus in capitolio est habitus: decretumque omni-*

mi-

mnium primum, ut consules sortirentur, compararent ne inter se, uter censoribus creandis comitia haberet, priusquam ad exercitum proficisceretur. Liv. XXIII. 10. Dein idem historiae Romanae decus atque ornamentum L. XXV. c. 3. et 4. narrat, concilium senatorum in Capitolium vocatum ob vim et fraudes M. Postumi publicani. Unicum addimus Suetonii locum de Augusti Cæsaris testamento vid. Tiber. c. 23. *Illatum deinde Augusti testamentum, non admissis signatoribus, nisi senatorii ordinis, ceteris extra curiam signa agnoscentibus recitavit per libertum.*

In his sacris senatores convenere locis a Consule plerumque per edictum convocati, v. Heinecc. ant. rom. jur. T. I. p. 87. eoque absente a Prætoribus. Hujus rei exemplum legimus in Livio toties laudato: *P. Furius Philus, et M. Pomponius Prætores* (uterque enim Consul ad Cannas ceciderat) *Senatum in curiam Hostiliam vocaverunt, ut de urbis custodia consulerent.* Et a Dictatore, consularem potestatem habente haberi poterat; hinc Livius XXII. 59. De M. Junio post Cannensem pugnam ait: *Legatis captivorum senatus a dictatore datus est.* Tribunis plebis quondam non licuisse curiam, sed atrium seu vestibulum tantum ingredi, postea vero in senatorum numerum iis allectis, etiam senatum convocasse, doctissime annotarunt autores in Scriverii republ. Rom. p. 78. 290. 437. 424. et ill. Heinecc. ant. rom. jur. T. I. p. 88. cujus luculentis testimoniis, unum saltem addere liceat. *Suetonius* igitur prodeat de Tiberio referens in vita ejus c. 23. *Jure autem tribunicia potestatis coacto senatu.*

Nec tamen omnibus quoque fas erat senatui interesse, sed iis tantum qui patres, quique conscripti erant, quibusque in senatu sententiam dicere licebat v. Heinecc. l. c. T. I. p. 87. In horum numero præcipue Dictatorem, Consules, Magistrum equitum, Consulares, Prætores, Prætorianos, Aediles, Quæstores fuisse, nemo est, qui dubitat: Tribunis pl. vero prius tantum licuit vestibulum introire, ut jamjam monuimus. Dilem Flaminem olim id jus quoque usurpasse liquet ex Livio L. XXVII. 8. *Hujus fame consensu elatus ad justam fiduciam sui rem intermissam per multos annos ob indignitatem flaminum priorum repetivit, ut in senatum introiret. Ingressum eum curiam cum L. Licinius prætor inde eduxisset, tribunos plebis appellavit flamen. Vetustum*
jus

jus sacerdotii repetebat: datum id cum toga praetexta et sella curuli et flammis, reliqua. Liberi senatorum Augusto imperante iterum in concilium patrum fuere admissi, id quod a Papirii, silentio suo celebris, ætate insolens fuit. Hinc Suetonius in Aug. c. 38. inquit: Liberi senatorum, quo celerius reipubl. adsuescerent, protinus virilem togam, latum clavum induere et curia interesse permisit. Idem commemorat de Claudio, in vita ejus: Neminem exulum, nisi ex senatus auctoritate, restituit: utque sibi in curiam prefectum prætorii, tribunosque militum secum inducere liceret, utque rata essent, quæ procuratores sui in judicando statuerent, præcario exegit. De monstro illo Cæsarum Romanorum Heliogabalo Vauchopius annotat, illum mulieribus, quarum concursum in foro maxima indignatione tulit M. Porcius Cato. apud Liv. XXXIII. 2. dedisse jus ingrediendi senatum, sub quo mater sua Semiamira loco viri senatum fuerit ingressa, quæ cum venisset vocata ad consulum subsellia, scribendo affuit, i. e. senatus consulti conficiendi testis. v. de vet. pop. rom. §. 20.

Quinam vero fuerint illi nefasti atque fasti dies habendo senatui idonei, quominus curatius expendam, spatio excludor: adeant autem, quibus lubet, ill. Heineccium synt. ant. rom. T. I. p. 86. Vauchopium aliquoties laudatum de vet. pop. rom. §. 17. 18. Et Acceram philolog. Hall. T. I. P. II. observat. 4. de discrimine dierum p. 206. sqq.

Sed quorsum hæc omnia? Curia vestra quotidie magis exurgit et suo splendore magnificam vrbis vestræ speciem mirum in modum auget. Nec tantum, vt certo scimus, pulcritudinem sedis regię, insigni tot rerum varietate celebris, amplificat, sed et spem in civium excitat animis, æque hanc novam curiam fore templum sanctitatis augustum, vindicem temeritatis, moderatricem officiorum, aram egentium, portumque afflictorum. Maeste igitur sitis virtute, PATRES CONSCRIPTI, auspicato incoastis hanc ædem justitiæ et pietatis, pace aurea in finibus nostris regnante, peregistis haud sine admiratione quieti feliciter, vicina regna interim vastante belli flamma, Feliciores tandem perficietis opus tantopere necessarium, pace, quam omnes anxie desideravimus, divinitus nobis restituta Pax itaque et justitia arctissimo amicitia vinculo se invicem iterum complectantur, quo fides novum quotidie incrementum capiat, saluberrimaque consilia, in curia ad fastigium jamjam excreta, et post hac capiantur. Sic civium felicitas nunquam minuetur, qui beatos se nique merito censent, sese Vestra indefessa cura hac frui prosperitate. Sic gloria et fama magistratus per tot annos acquisita indies maior erit ac ad invidiam usque crescet, sic pietas, firmisimum civitatis vineulum, perpetuo flore virebit atque vigebit.

Ant. Rom. 359

